

УДК 159.928:378.03

*Марія Гнатюк*

## **РОЗВИТОК ТЕХНІЧНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЯК ДЖЕРЕЛО СТВОРЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

У сучасних умовах ключовою характеристикою конкурентоздатності держави є фактор продукування “проривних” наукових ідей та їх трансформація в технологічно нові або вдосконалені послуги чи продукти. Зрозуміло, що для створення високих технологій необхідними є певні умови, найважливішою з яких є не просто наявність у суспільстві інтелектуально обдарованих людей, а й їх ефективна самореалізація.

Досліджуючи термін “технічна обдарованість”, необхідно розглядати його зміст у співставленні з такими термінами, як “технічна творчість”, “раціоналізаторство”, “винахідництво” тощо. На відміну від останніх, “технічна обдарованість” трактується як поєднання високого рівня неординарності результату (створення нових видів техніки і технологій, оригінальні способи розв’язання науково-технічних проблем) із властивостями особистості та міри індивідуальної своєрідності пізнавального досвіду [7, с. 179].

Перед психологічною наукою в сучасній кризовій ситуації закономірно постає питання: що саме необхідно здійснити на шляху підвищення творчих здібностей людини, які умови необхідно створити для ефективної реалізації інтелектуального потенціалу особистості та подальшого нарощування інтелектуального потенціалу суспільства в цілому? [9].

Аналіз підходів до вивчення обдарованості у структурі особистості показав, що цей феномен є поєднанням якісних і кількісних характеристик людини, за ступенем сформованості яких можна виділити потенційну й актуальну обдарованість.

Про необхідність розвитку емоційного інтелекту, комунікативної толерантності, самооцінки в обдарованих особистостей вказували у своїх працях В. Бойко, І. Бачко, Є. Рогов, В. Сонін, І. Юсупов, В. Юркевич, Дж. Мейєр і П. Саловой та ін.

Мета статті – розглянути проблеми психосоціальної сфери в колективах обдарованих особистостей із метою забезпечення їм розвивального середовища.

Потенційною обдарованістю є психологічна характеристика особистості, яка відображає певні психічні можливості для досягнення видатних

результатів у різних сферах діяльності, проте наявність бар'єрів розвитку не дозволяє реалізувати цей потенціал (Н. Лейтес, Д. Богоявленська, Р. Семенова-Пономарьова). Під актуальною обдарованістю розуміється психологічна характеристика особистості з показниками психічного розвитку, які дозволяють досягти високих результатів [7, с. 178].

Існує два основні підходи до аналізу проблеми підвищення творчих здібностей людини: 1) психогенетичний, який передбачає дослідження генетично споріднених індивідуумів, а також прийомних дітей задля виявлення частки впливу спадковості та середовища на розвиток окремих функцій; 2) середовищний, який полягає у вивченні впливу природного або спеціально створеного середовища на різні психічні функції.

Психогенетичний підхід дає розуміння передумов виникнення обдарованості та можливі критерії оцінки і відбору певних видів обдарованості. Такий підхід має, так би мовити, академічний інтерес, оскільки він не пропонує механізмів впливу на ступінь обдарованості.

Середовищний підхід може бути описаний моделлю множинних шляхів, яка передбачає, що інтелект і креативність залежать від складної взаємодії керуючих і виконавчих когнітивних процесів, які формуються під впливом різних аспектів соціального середовища. Креативність більшою мірою пов'язана з керуючими процесами, у той час як інтелект більше пов'язаний із виконавчими процесами, що і пояснює більше підпадання інтелекту під вплив середовища [9].

Оцінюючи роль середовища з точки зору його впливу на обдарованих особистостей, слід визнати, що воно сприяє процесу їх психічного (пізнавального й особистісного) розвитку [2, с. 74]. З позиції психологічного контексту, на думку Л. Виготського, П. Гальперіна, О. Леонтьєва, В. Давидова, Д. Ельконіна та інших, розвивальне середовище – це певним чином впорядкований освітній простір, у якому здійснюється розвивальне навчання. Саме тому термін “розвивальне середовище” цілком доречний і в цілому адекватно відображає суть процесів соціальної взаємодії та визначає напрям розвитку [2, с. 74].

Можливі різні стратегії вибудовування відносин із середовищем. Найбільш поширені з них дві: 1) адаптація до середовища; 2) організація середовища та його відтворення. Перша стратегія передбачає, що тягар адаптації повністю лягає на обдаровану особистість. В основі другої стратегії є активність обдарованої особистості, спрямована на створення, побудову системи нових відносин, відповідних сфер її життєдіяльності та виявлення умов, шляхів, можливостей для подальшого розвитку. Отже, підсилюється активна роль обдарованої осо-

бистості за рахунок входження її до числа нових груп людей, що активно впливають на загальну ситуацію розвитку [2, с. 76].

Якщо дотримуватися першої стратегії, то слід мати на увазі, що випереджаючий інтелектуальний розвиток часто спричиняє ряд проблем формування психосоціальної сфери (альтруїстична спрямованість особистості, демонстративність, прагнення перебивати співрозмовника, нонконформність, негативні Я-концепція і самосприйняття, перебільшені страхи, ізоляція від однолітків, нетерпимість стосовно до менш здібних тощо) [10]. Особистості з високими інтелектуальними здібностями суттєво випереджують ровесників (на 3-4 роки розумового розвитку і більше), у них виникають особливі інтереси і, як наслідок, вони опиняються в ізоляції від своєї групи, часто зазнають глузувань і гонінь. Їм потрібна допомога у засвоєнні навичок спілкування, у пізнанні духу колективізму та співробітництва, у випрацьовуванні вміння взаємодіяти з оточуючими відповідно до соціально прийнятих норм, а також у розвитку розуміння почуттів і потреб інших людей [10].

Дослідження Р. Резакова, О. Савєнхова, О. Ягловської, D. Sisk, L. Hollingworth та інші [10, с. 5] виявили, що багато обдарованих особистостей без стимулювання та відповідної їхнім здібностям освіти не можуть досягти максимального рівня розвитку. Однією з причин феномена “згасаючої обдарованості” [10, с. 16] є відсутність належної уваги до питань визначення особливостей психосоціальної сфери обдарованих особистостей і вплив цих особливостей на побудову міжособистісних відносин з однолітками в гетерохронних колективах [9].

Сучасні дослідження підтвердили правильність положень концепцій Ж. Піаже та Л. Виготського про когнітивний розвиток особистості як результат впливу середовища. Так, дані експериментальних робіт А. Сильверман, Дж. Стоуна, Р. Сіглер, Дж. Мюррей, Д. Муні, У. Мейс та інших підтвердили думку Л. Виготського про ефект середовища, при якому регрес так само можливий, як і прогрес [2, с. 68]. Збільшення числа змінних, включених до складу середовища, узгоджується з теорією Л. Виготського, який надавав істотне значення соціально-культурному й історичному контекстам взаємодії [2, с. 70]. З другого боку, з обома теоріями узгоджується той факт, що більшого розвитку й ефективності можна досягти, якщо взаємодія між особистістю та середовищем є рівнозначною. Під рівнозначністю взаємодії розуміється взаємодія між особистістю і колективом оточуючого середовища з однаковими ступенями обдарованості. Прикладом такого колективу може бути елітний підрозділ, створений в Уральському федеральному університеті, згідно з планами якого у 2020 р. навчатимуться близько 2500 найбільш обдарованих особистостей із ближнього та дальнього зарубіжжя.

З проблеми розвитку технічної обдарованості необхідно виділити не вирішену раніше частину, яка стосується рівнозначної взаємодії особистості та колективу, оскільки кожна обдарована особистість, стаючи членом колективу, який є для неї оточуючим середовищем, привносить з собою в колектив не лише високий інтелектуальний потенціал, але й притаманні їй проблеми психосоціальної сфери. Ці проблеми перешкоджають створенню розвивального оточуючого середовища і тому мають бути усунуті.

Однією з причин багатьох особливостей поведінки обдарованих особистостей, які порушують їх відносини з колективом, є нерівномірність психічного розвитку. Вона проявляється в тому, що високий розвиток інтелектуальних здібностей не супроводжується паралельно високим соціальним та емоційним розвитком [9].

Згідно досліджень, проведених В. Юркевич, у 95% особливо обдарованих дітей тією чи іншою мірою відзначаються труднощі функціонування емоційного інтелекту. Не буде перебільшенням стверджувати, що практично всі проблеми розвитку особливо обдарованих дітей так чи інакше пов'язані з недостатнім розвитком емоційного інтелекту [12, с. 8].

Вперше термін “емоційний інтелект” був вжитий у 90-х роках ХХ ст. Дж. Мейєром і П. Саловейєм. Ними було сформульоване визначення емоційного інтелекту як здатність до глибокого розуміння, оцінки і вираження емоцій, здатність розуміти емоції та емоційні знання, а також здатність керувати емоціями, які сприяють емоційному та інтелектуальному зростанню особистості [12, с. 4].

Емоційний інтелект визначається, перш за все, сформованістю таких якостей, як емпатія, комунікативна толерантність, асертивність, самооцінка і рівень домагань. На необхідність розвитку цих якостей для продуктивної професійної діяльності вказують дослідження В. Бойко, І. Бачко, Є. Рогов, В. Сонін, І. Юсупов та ін. [5].

Важливою складовою емоційного інтелекту є комунікативна толерантність [3, с. 35]. Проблема толерантності – це одна з найбільш актуальних проблем для сучасної психології, що розглядається не лише в плані міжособистісної взаємодії, але й у більш широкому соціальному контексті.

Толерантність передбачає усвідомлення людиною необхідності позитивного ставлення до самого себе як одного з найважливіших елементів толерантності особистості, усвідомлення толерантної та інтолерантної складових самого себе, оволодіння навиками позитивної взаємодії в міжособистісному спілкуванні та з іншими людьми – представниками інших культур, етносів, носіїв інших способів життя, думок, точок зору.

У спілкуванні людина виявляє три типи відносин: ставлення до іншої конкретної людини, ставлення до особистості зі збірним типом (зустрічається у сфері професійної (чи якоїсь іншої) діяльності), ставлення до людей загалом [6].

Низький загальний рівень комунікативної толерантності проявляється в тому, що людина не хоче розуміти індивідуальність іншого, розглядає як еталон себе і власні уявлення, переконання, виявляє категоричність, консервативність в оцінках людей, не вміє приховувати або згладжувати неприємні почуття, прагне переробити, перевиховати партнера, не вміє пробачати іншому його помилки, проявляє нетерпимість до фізичного або психічного дискомфорту партнера, погано пристосовується до характеристик оточуючих. Про високий рівень комунікативної толерантності свідчать протилежні ознаки: вміння приймати людину такою, якою вона є, розуміти різні думки, переконання, вірування, проявляти терпимість до різних проявів характеру, недоліків або слабкостей, не нав'язувати свою думку, прагнути до співпраці та пошуку спільних позицій.

Комунікативна толерантність тісно взаємопов'язана з іншою складовою емоційного інтелекту – асертивністю або здатністю до самостверджуючої поведінки [3, с. 35].

На думку таких дослідників, як Р. Алберт, М. Еммонс, М. Сміт, А. Еліс, Ф. Ланж, В. Ромек та інших, кожна людина має право на самоствердження, вираження своєї волі в житті, якщо при цьому вона не ущемляє інтереси інших людей. Кожна людина може і повинна розвивати і проявляти почуття власної гідності. Це впевнена партнерська поведінка, коли людина діє згідно обставин і знаходить вірне рішення [6, с. 23].

Асертивності протиставляється агресія і невпевненість у собі. Агресивна людина прагне подавити іншу і часто залишає про себе неприємне враження (Р. Берон, Д. Річардсон). Така людина самостверджується за рахунок інших, нав'язує їм свої рішення, часто має негативну думку про своїх партнерів по спілкуванню. Невпевнена поведінка характерна для тривожної людини, яка низько оцінює себе і свої можливості (Ф. Зімбардо). Така людина скута у спілкуванні, проявляє зайве занепокоєння, часто відчуває почуття провини, проявляє пасивність у спілкуванні, не відстоює свої права і свій вибір [3, с. 36].

Асертивність є самоствердженням через конструктивну діяльність, творення, творчість, досягнення в певній галузі діяльності за допомогою реалізації внутрішніх здібностей, набуття вмінь, вдосконалення майстерності.

Таким чином, конструктивне самоствердження, здатність до співпереживання (емпатії), комунікативна толерантність властива людям із високим рівнем самоприйняття, відсутністю суперечностей між реаль-

ним та ідеальним Я-образом, адекватним усвідомленням власних якостей і цілей, прийняттям на себе відповідальності за свої дії та вчинки.

Особистість із високою адекватною самооцінкою і високим реалістичним рівнем домагань отримує можливість досягнення соціальної зрілості, визначеного місця в суспільстві, професійної діяльності, в реальних соціальних групах, іншими словами, вступає в пору особистісних та професійних досягнень.

Крім перелічених вище базових складових емоційного інтелекту, виділяють ще і захисну антистресову функцію емоційного інтелекту [3, с. 36]. Захисні функції емоційного інтелекту можна пояснити на основі аналізу рівнів його розвитку [3, с. 37]:

1. Низький рівень емоційного інтелекту характеризується слабким рівнем самоконтролю та високою ситуаційною зумовленістю характеристик діяльності.

2. Середній рівень визначається зовнішньою активністю, високим самоконтролем та домінуванням проблемно орієнтованої стратегії психологічного подолання складних ситуацій над іншими стратегіями, які можуть розглядатися як менш продуктивні.

3. Найвищий рівень розвитку емоційного інтелекту базується на усвідомленні індивідумом тих альтернатив поведінки, котрі відповідають його системі цінностей та ідеалів.

І. Аршава та Є. Носенко встановили, що високий рівень емоційного інтелекту позитивно корелює з психологічним благополуччям [1]. Це дало підставу висунути гіпотезу, що емоційний інтелект, безумовно, має стресозахисний потенціал [3, с. 37].

Емоційний інтелект може виступати в якості фактора захисту суб'єкта від переживання стресу в повсякденних життєвих ситуаціях, тому доцільно розвивати його, починаючи з ранніх років.

Вищі навчальні заклади повинні приділяти більше уваги емоційній грамотності – цілеспрямованому акмеологічному розвитку здібностей, що входять в емоційний інтелект. Емоційний інтелект виступає як системоутворюючий фактор продуктивності діяльності, опосередковує як набуття професійних знань і вмінь, так і особистісний розвиток [3, с. 7].

Дослідження дітей (624 учні, з яких 307 хлопців та 317 дівчат) на співвідношення емоційного інтелекту, соціального звикання і психологічних розладів, які проводилися у Китайському університеті Гонконгу за програмою обдарованих дітей [13], показали, що у галузі їх освіти емоційний інтелект має свою специфіку. Обдаровані й талановиті учні, незважаючи на їх високі пізнавальні здібності, вразливі до соціальних і емоційних проблем у їх дитинстві та юності. Багато з обдарованих учнів відчувають такі

ж психологічні проблеми, як і їх менш обдаровані ровесники, але, крім цього, обдаровані учні стикаються з проблемою невідповідності ровесникам, зумовленою асинхронним розвитком. У зв'язку з цим актуальною стає проблема розвитку їх емоційного інтелекту і самооцінки.

Результати досліджень [13] показали, що для того, щоб підвищити психологічне благополуччя і зменшити психологічні розлади обдарованих учнів, необхідне підвищення емоційного інтелекту з метою використання емоцій та самооцінки. Підвищення співчуття і соціальних навичок сприяє збільшенню соціальної взаємодії з ровесниками. У цьому зв'язку підвищення рівня емоційного інтелекту в обдарованих учнів могло б допомогти їм підвищити стійкість до проблем, які є результатом того, що вони обдаровані особистості.

Для підвищення рівня емоційного інтелекту існують комплексні програми розвитку емоційного інтелекту [6, с. 31]. Для оцінки їх результативності існують відповідні тести на визначення рівня емоційного інтелекту [8, с. 312].

У перспективі одним з основних напрямів інноваційної політики держави має стати вкладення коштів у майбутніх новаторів, винахідників – талановитих технічно обдарованих особистостей. Це спонукало б створення в Україні на базі університетів (як найбільш передових) міждисциплінарних інститутів винахідництва з креативними методами навчання, які б комплектувалися абітурієнтами з явно вираженою технічною обдарованістю, підтвердженою портфоліо. Наявність таких інститутів дозволить збільшити кількість абітурієнтів і сконцентрувати технічно обдарованих студентів, що само по собі за рахунок синергетичного ефекту [11, с. 33] сприятиме їх творчому розвитку та генеруванню ідей.

Щоб технічно обдаровані студенти у своєму творчому розвитку могли досягти високого рівня, на який вони потенційно здатні, необхідно в укомплектованих обдарованими особистостями академічних групах створити розвивальне середовище. Для цього в навчальний процес таких академічних груп необхідно ввести програму розвитку емоційного інтелекту обдарованих особистостей із метою усунення їх проблем у психосоціальной сфері.

Для додаткового підвищення ефективності впливу розвивального середовища на технічно обдаровані особистості доцільно об'єднувати їх у пари для діалогу при спільному вирішенні евристичних задач. Яскравим прикладом ефективності роботи в парі [2, с. 69] є парне програмування К. Бека [4].

Таким чином, технічно обдаровані особистості, які на час вступу у вищий навчальний заклад досягли високого інтелектуального розвитку і в зв'язку з цим обтяжені психосоціальними проблемами емоційної сфери, не створюють передумови для трансформації середовища в розвивальне. Для пере-

творення його в розвивальне необхідна цілеспрямована психолого-педагогічна робота у напрямі підвищення рівня емоційного інтелекту з метою усунення персональних вад емоційної сфери обдарованих особистостей.

**Посилання:**

1. *Аршава, І. Ф.* Стресозахисні можливості емоційного інтелекту / *І. Ф. Аршава, Є. Л. Носенко* // Матеріали XIII конгресу СФУЛТ. — Львів, 2010. — С. 447.
2. *Баграмяни, М. Л.* Проблема одаренности в контексте социальной среды / *М. Л. Баграмяни* // *Философия и общество : науч.-теорет. журн.* — 2005. — № 1. — С. 65-80.
3. *Гнатюк, М. В.* Емоційний інтелект як інструмент успішної діяльності викладача і студента. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.br.com.ua/kurs/Other/133484.htm?dl>.
4. *Касьянова, Л.* Парное программирование: эффективная работа или мучение? — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://internet.cnews.ru/reviews/index.shtml?2012/09/07/502131>.
5. *Манойлова, М. А.* Акмеологическое развитие эмоционального интеллекта учителей и студентов педагогических учебных заведений : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / *М. А. Манойлова* ; Ленингр. гос. обл. ун-т им. А. С. Пушкина. — С.-Пб., 2004. — 265 с.
6. *Манойлова, М. А.* Развитие эмоционального интеллекта будущих педагогов / *М. А. Манойлова*. — Псков : ПГТИ, 2004 — 60 с.
7. *Пінчук, Н. І.* Специфіка прояву і розвитку технічної обдарованості в підлітковому віці / *Н. І. Пінчук* // *Навчання, виховання обдарованої особистості: теорія і практика.* — Київ : Інститут обдарованої дитини, 2008. — Вип. 1. — С. 178-180.
8. *Сергиенко, Е. А.* Эмоциональный интеллект: русскоязычная адаптация теста Мэйера–Сэловея–Карузо (MSCEIT V2.0) / *Е. А. Сергиенко, И. И. Ветрова* // *Психологические исследования.* — 2009. — № 6(8). — С. 308-331.
9. *Тихомирова, Т. Н.* Средовые факторы развития одаренности. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.intelligence.su/lib/00061.htm>.
10. *Фокина, Е. А.* Формирование межличностных отношений одаренных детей со сверстниками в гетерохронных коллективах массовой начальной школы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / *Е. А. Фокина* ; Мос. город. пед. ун-т. — Москва, 2003. — 18 с.
11. *Швай, Р. І.* Теоретико-методичні засади розвитку креативності учнів у процесі навчання фізики : монографія / *Р. І. Швай*. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. — 348 с.
12. *Юркевич, В. С.* Проблема эмоционального интеллекта / *В. С. Юркевич* // *Вестник практической психологии образования.* — 2005. — № 3 (4). — С. 4-10.
13. *Chan, D. W.* Emotional intelligence, social coping, and psychological distress among Chinese gifted students in Hong Kong. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http://creativity.ipras.ru/texts/AspSem/krovitskaya\\_06\\_04\\_09.pdf](http://creativity.ipras.ru/texts/AspSem/krovitskaya_06_04_09.pdf).

**References (transliterated and translated):**

1. *Arshava I., Nosenko Ye.* Stresozakhysni mozhlyvosti emotsiynoho intelektu (Stress-resistant possibilities of emotional intelligence). Lviv, 2010. P. 447 p.
2. *Bagramyants M.* Problema odarennosti v kontekste sotsialnoy sredy (Problem of giftedness in the context of social environment) // *Philosophy and society: scientifically theoretical journal*, 2005, № 1. P. 65-80.
3. *Hnatyuk M.* Emotsiynyyu intelekt yak instrument uspishnoyi diyalnosti vykladacha i studenta (Emotional intelligence as a tool for successful activity of the teacher and student). — [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.br.com.ua/kurs/Other/133484.htm?dl>.



4. *Kasiyanova L.* Parnoye programmirovaniye: effektivnaya rabota ili mucheniye? (Pair programming: effective work or torment?). – [Electronic resource]. – Mode of access : <http://internet.cnews.ru/reviews/index.shtml?2012/09/07/502131>.
5. *Manoylova M.* Akmeologicheskoye razvitiye emotsionalnogo intellekta uchiteley i studentov pedagogicheskikh uchebnykh zavedeniy : dis. ... kand. psikh. nauk (Acmeological development of emotional intelligence of teachers and student teachers in pedagogical educational establishments : candidate's dissertation in psychological sciences). St. Petersburg, 2004. 265 p.
6. *Manoylova M.* Razvitiye emotsionalnogo intellekta budushchikh pedagogov (Development of emotional intelligence of future teachers). Pskov, 2004. 60 p.
7. *Pinchuk N.* Spetsyfica proyavu i rozvytku tekhnichnoyi obdarovanosti v pidlitkovomu vitsi (Specificity of expression and the development of technical giftedness in adolescence) // Education, upbringing of the gifted personality: theory and practice. Kyiv, 2008. Issue 1. P. 178-180.
8. *Sergiyenko Ye., Vetrova I.* Emotsionalnyi intellekt: russkoyazychnaya adaptatsiya testa Meyyera–Seloveya–Karuzo (MSCEIT V2.0) (Emotional Intelligence: Russian-language test Mayer–Salovey–Caruso-(MSCEIT V2.0) // Psychological research, 2009, № 6 (8). P. 308-331.
9. *Tikhomirova T.* Sredovyye faktory razvitiya odarennosti (Environmental factors of the development of giftedness). – [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.intelligence.su/lib/00061.htm>.
10. *Fokina Ye.* Formirovaniye mezhlichnostnykh otnosheniy odarennykh detey so sverstnikami v geterokhronnykh kollektivakh massovoy nachalnoy shkoly : dis. ... kand. ped. nauk (Formation of interpersonal relationships between gifted children and peers in heterochronic collectives of mass elementary school : candidate's dissertation on pedagogical sciences). Moscow, 2003. 18 p.
11. *Shvay R.* Teoretyko-metodychni zasady rozvytku kreatyvnosti uchniv u protsesi navchannya fizyky : monohrafiya (Theoretical and methodical principles of creativity development of students in the process of learning physics : monograph). Lviv, 2012. 348 p.
12. *Yurkevich V.* Problema emotsionalnogo intellekta (The problem of emotional intelligence) // Journal of applied psychological education, 2005, № 3 (4). P. 4-10.
13. *Chan David W.* Emotional intelligence, social coping, and psychological distress among Chinese gifted students in Hong Kong. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://creativity.ipras.ru/texts/AspSem/krovitskaya\\_06\\_04\\_09.pdf](http://creativity.ipras.ru/texts/AspSem/krovitskaya_06_04_09.pdf).

Стаття надійшла до редакції 09.11.2012

*М. Гнатюк*

#### **Развитие технической одаренности у студентов как источник создания объектов интеллектуальной собственности**

Исследуются проблемы психосоциальной сферы в коллективах одаренных личностей с целью обеспечения им развивающей среды. Автор рассматривает два основных подхода к анализу проблемы повышения творческих способностей человека: 1) психогенетический, предусматривающий исследования генетически родственных индивидуумов, а также приемных детей для выявления доли влияния наследственности и среды на развитие отдельных функций; 2) экологический, который заключается в изучении влияния естественной или специально созданной среды на различные психические функции. Автор делает вывод о том, что технически одаренные личности, которые при поступлении в высшее учебное заведение достигли высокого интеллектуального развития и в связи с этим обремененные психосоциальными проблемами эмоциональной сферы, не создают предпосылки для трансформации среды в развивающую. Для преобразования его в развивающую необходима целенаправленная психолого-педагогическая работа в направлении повышения уровня эмоционального

интеллекта с целью устранения персональных недостатков эмоциональной сферы одаренных личностей.

**Ключевые слова:** исследовательский университет, интеллектуальная собственность, техническая одаренность, институт изобретательства, развивающая среда, психосоциальная сфера, эмоциональный интеллект.

*M. Hnatyuk*

**Development of Technical Giftedness of Students  
as a Source of Creation of the Objects of Intellectual Property**

The article considers problems of psychosocial sphere in the groups of talented individuals in order to provide them with the learning environment. The author examines two main approaches to the analysis of the problem of increasing the creativity of a human: 1) psychogenetic approach that provides study of genetically related individuals, as well as foster children to identify the proportion of influence of heredity and environment on the development of individual functions; 2) ecological approach which is to examine the influence of the natural or specially created environment on various mental functions. The author concludes that the technically gifted persons who when entering higher educational establishment reached a high level of intellectual development and therefore burdened with psychosocial problems of emotional sphere, do not create the conditions for the transformation of the environment in developing one. In order to convert it into developing one targeted psycho-pedagogical work towards improving the level of emotional intelligence in order to eliminate personal disadvantages of emotional sphere of gifted individuals is needed.

**Key words:** research university, intellectual property, technical giftedness, Institute of invention, developing environment, psychosocial sphere, emotional intelligence.

Рецензент – доктор психологічних наук,  
професор В. В. Рибалка